

4. Γενικός Σκοπός κατά τάξη/συνδυασμό τάξεων, ανάλογα με το πώς αναπτύχθηκαν μέχρι τώρα οι Δείκτες Επιτυχίας – Δείκτες Επάρκειας για το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (ποια είναι τα τελικά προσδοκώμενα αποτελέσματα ανάπτυξης, σε όλους τους τομείς στο τέλος κάθε τάξης σε συντομία 2-3 παραγράφους)

ΑΡΧΑΙΑ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ

Με βάση την αρχή της ολιστικής/διαθεματικής μάθησης, οι δύο κλάδοι του Μαθήματος, η Αρχαιογλωσσία και η Αρχαιογνωσία, αποτελούν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος και ορίζουν γνωστικές περιοχές που διαπλέκονται, χωρίς όμως και να χάνουν τον διακριτό τους ρόλο. Οι Δείκτες Επιτυχίας – Δείκτες Επάρκειας στο μάθημα των Αρχαίων Γυμνασίου και Λυκείου αναπτύχθηκαν σε έναν πίνακα ανά τάξη για το κάθε διακριτό αντικείμενο, ο οποίος περιλαμβάνει τις πυρηνικές γνώσεις (πληροφορίες, έννοιες, δεξιότητες κ.ά.) που πρέπει να κατακτήσουν οι μαθητές/μαθήτριες ανά βαθμίδα. Κάθε πίνακας περιλαμβάνει τα αξιολογητέα και τα διδακτέα, που αφορούν στις δεξιότητες Κατανόησης και Παραγωγής Γραπτού Λόγου. Για το Μάθημα της Αρχαιογλωσσίας, από την Α΄ Γυμνασίου μέχρι και την Γ΄ Λυκείου, σημειώνεται ότι, αν και τούτο παραμένει πρωτίστως γλωσσικό, ενισχύεται και από στοιχεία αρχαιογνωστικού τύπου (γνώση της εποχής, του συγγραφέα και του έργου). Συγκεκριμένα:

Τα διδασκόμενα αρχαιοελληνικά κείμενα δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται μόνον ως απλή αφορμή για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. Θα πρέπει να αντιμετωπίζονται γι' αυτό που είναι, δηλαδή: (α) αντιπροσωπευτικά δείγματα συγκεκριμένων γενών και ειδών της αρχαιοελληνικής γραμματείας, τις ειδολογικές συμβάσεις των οποίων ακολουθούν, μιμούνται και διασκευάζουν –ενίοτε ριζικά, και (β) προϊόντα ενός συγκεκριμένου ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, τις αξίες του οποίου αντανακλούν. Συνεπώς, παρακολουθώντας, λ.χ., την αρχαία ιστοριογραφία ή την αρχαία ρητορεία, κατά τη διδασκαλία: είναι απαραίτητη η ένταξη των κειμένων στο γραμματειακό είδος που ανήκουν και η ανάδειξη των ειδολογικών συμβάσεων τους που καθορίζουν τόσο τη μορφή όσο και το περιεχόμενό τους· εξίσου απαραίτητη είναι η ένταξή τους στις συγκεκριμένες κοινωνικοπολιτικές και επικοινωνιακές συνθήκες που τα παρήγαγαν και οι οποίες σε σημαντικό βαθμό επηρεάζουν τις λεξιλογικές, μορφοσυντακτικές και τοπολογικές συμβάσεις τους, καθώς επίσης και την ιδεολογική βάση τους, η οποία κατεξοχήν προσφέρεται για κριτική συζήτηση. Η υπόδειξη των επικοινωνιακών συνθηκών και των ειδολογικών συμβάσεων των κειμένων κρίνεται χρήσιμη ακόμη και στη διδασκαλία της Θεματογραφίας, η οποία δεν στοχεύει στη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας γενικώς, αλλά της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας στα τρία πεζά γραμματειακά είδη της κλασικής εποχής που διδάσκονται στο σχολείο: την ιστοριογραφία, τη ρητορεία και τη φιλοσοφία –καθένα δεμένο με συγκεκριμένες λεξιλογικές, συντακτικές και στιλιστικές συμβάσεις.

Κατά την επιλογή των διδασκόμενων κειμένων, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι ανάγκες και αξίες της σύγχρονης κοινωνίας. Επιλέγονται αρχαία κείμενα των οποίων

ο προβληματισμός και οι αξίες μπορούν να κινήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών και να συμβάλουν στην κατανόηση σύγχρονων καταστάσεων, αλλά και στην κριτική πρόσληψη αξιών απαραίτητων για τη λειτουργία της σύγχρονης κοινωνίας, όπως είναι: η *δημοκρατία* (η λειτουργία και η αξία της), η *παιδεία* και η *αρετή* (η διαμόρφωση του εαυτού και του άλλου), η *ελευθερία* και ο σεβασμός του άλλου, κ.ά.ό.

Συνοπτικά, με τα στοιχεία αυτά το Μάθημα των Αρχαίων από Μετάφραση σαφώς αναβαθμίζεται, με το νόημα ότι: παύει να αποτελεί αφορμή για γνωριμία μόνον με τη λογοτεχνική φύση των κειμένων γενικώς, και αναδεικνύει πολύ συγκεκριμένα δύο όψεις των συγκεκριμένων έργων: πρώτα την πολιτιστική αξία που έχει καθένα από τα εξεταζόμενα μεγάλα κείμενα στο πλαίσιο της αρχαιότητας και του σήμερα και έπειτα την τεχνική-αφηγηματολογική δομή του έργου, ως εκπροσώπου του συγκεκριμένου γραμματειακού είδους της αρχαιότητας, όπου ανήκει.

ΚΑΤΑ ΚΩΛΑ ΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Για λόγους ουσιαστικής και πρακτικής διευκόλυνσης της πρόσληψής του, το πρωτότυπο αρχαιοελληνικό κείμενο προσφέρεται τόσο σε κανονική τυπογραφική εμφάνιση, όσο και σε μεταγραφή του «κατά κῶλα», ήτοι κατά νοηματικές-συντακτικές ενότητες. Η κατά κῶλα γραφή επινοήθηκε τον 3^ο προχριστιανικό αιώνα, για να εξαφανιστεί από τη χρήση αιώνες αργότερα. Επαναφέρεται τώρα στη σημερινή σχολική πράξη, διότι προσφέρεται ιδιαίτερα για την ακριβή κατανόηση του μακροπερίοδου και συμμετρικού αρχαίου λόγου: η διάκριση του συνεχούς κειμένου σε τμήματα ή κῶλα (κύριες προτάσεις, δευτερεύουσες προτάσεις, και επιρρηματικές μετοχικές φράσεις) φανερώνει, ανάγλυφα, τη δομή και τα συστατικά (τα καθέκαστα δομικά συστατικά) και της πιο σύνθετης περιόδου, και τις μεταξύ τους ιεραρχικές σχέσεις. Καθιστά, έτσι, ορατά με ευκρίνεια τα θεματικά μόρια του λόγου (τα μοτίβα του) ακτινοσκοπώντας ταυτόχρονα τη συντακτική σύστασή τους. Έτσι από τη συντακτική σαφήνεια οδηγούνται οι μαθητές στη θεματική ανατομία του κειμένου. Από τη μορφή στο περιεχόμενο, χωρίς αμφισημίες και αμφιβολίες.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να αντιμετωπίσουν τη διαδικασία μετάφρασης του αρχαιοελληνικού κειμένου όχι τόσο αποστηθίζοντας μια έτοιμη μετάφραση, όσο κατανοώντας τμήματά της με το να απαντούν σε ερωτήσεις κατάλληλες για τον έλεγχο της γνώσης του γλωσσικού μηχανισμού (βλ. παρακάτω).

Ελέγχεται επίσης, πλην των γραμματικών και των συντακτικών φαινομένων, της ετυμολογίας και του λεξιλογίου, και η γνώση του συγκεκριμένου, δηλαδή τωνπραγματολογικών και των ιστορικών του στοιχείων.

Ένα τέτοιο μάθημα ασκεί τους μαθητές και τις μαθήτριες στην *κριτική ανάγνωση* κειμένων βαρυσήμαντων για την ιστορία του πολιτισμού, και στην *παραγωγή*

νεοελληνικού λόγου, κατά τον σχολιασμό και την ερμηνεία των ιδεών, την αποτίμηση πράξεων και γεγονότων και τον χαρακτηρισμό ηγετικών προσωπικοτήτων των μεταφρασμένων αρχαίων κειμένων. Προς τούτο κρίνεται ως προσφορότερη η συνεξέταση θεματικά παράλληλων μικροκειμένων, που κατά περίπτωση θα καταλήγει και σε σύνταξη μικροεργασιών τύπου project. Έτσι, το μάθημα των Αρχαίων από Μετάφραση συνεργάζεται με τους σκοπούς και των Νέων Ελληνικών, ειδικά ως προς τις δεξιότητες Κατανόησης (νεοελληνικού) Γραπτού Λόγου και Παραγωγής (νεοελληνικού) Γραπτού Λόγου. Στην ανάπτυξη των δύο αυτών δεξιοτήτων το νέο Πρόγραμμα δίνει εντελώς ιδιαίτερη έμφαση, καθιερώνοντας την πυκνή άσκηση σε ένα νεοελληνικό λόγο ακριβείας (κυρίως στην κλίμακα των 200 – 250 - 300 λέξεων), έναν λόγο με εκφραστική και λογική επάρκεια.

Στο Γυμνάσιο, η κλιμάκωση σχεδιάστηκε έτσι, ώστε να δίνεται έμφαση σε δύο ανά τάξη κειμενικά είδη: το Απόφθεγμα και τους Μύθους Ζώων στην Α΄ τάξη· στα κειμενικά είδη του Μύθου και της Ιστοριογραφίας στη Β΄ τάξη· και στα κειμενικά είδη της Ιστοριογραφίας και του Φιλοσοφικού Λόγου στην Γ΄ Γυμνασίου.

Ειδικότερα, στην Α΄ Γυμνασίου, στόχος είναι κατά κύριο λόγο η γνωριμία των μαθητών/μαθητριών με τον αρχαίο ελληνικό λόγο από το πρωτότυπο και από μετάφραση, και η μύησή τους στη λειτουργία του, σύμφωνα με τους Δείκτες Επιτυχίας – Δείκτες Επάρκειας, έτσι ώστε βαθμιαία να αποκτήσουν την ικανότητα να κατανοούν απλούς αρχαίους Έλληνες συγγραφείς από το πρωτότυπο και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, ως θεμελίωση του ευρωπαϊκού. Στη Β΄ και Γ΄ Γυμνασίου αναμένεται η γνωριμία των μαθητών/μαθητριών με κάπως συνθετότερα δείγματα αρχαίου ελληνικού λόγου. Είναι αυτονόητη η *σταδιακή άσκηση* των νέων στη γνώση της δομής της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και στη μελέτη των πιο σημαντικών γραμματικών και συντακτικών φαινομένων. Παράλληλα και εξαρχής, θα πρέπει να προχωρεί η συνειδητοποίηση των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ Αρχαίας και Νέας Γλώσσας (στη μορφολογία, τη σύνταξη και το λεξιλόγιο), με ιδιαίτερη έμφαση στο λεξιλόγιο, όπου κρύβονται οι περισσότερες παγίδες για τον χρήστη της Νέας Ελληνικής, και στη χρήση ενός λεξικού της Αρχαίας (λ.χ. μέσα από την ηλεκτρονική «Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα»). Η κατάκτηση μεταφραστικής ικανότητας κειμένων απλού λεξιλογίου και απλής δομής είναι η δεύτερη παράλληλη ικανότητα που πρέπει να αποκτήσουν οι νέοι.

Στην Α΄, Β΄ και Γ΄ Λυκείου, το Μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στοχεύει στην επαφή των μαθητών/μαθητριών με τις ιδέες, τις αξίες και τις πεποιθήσεις του αρχαίου ελληνικού κόσμου, στον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών παρελθόντος και παρόντος, ώστε να διαμορφώσουν κριτική στάση και συμπεριφορά με βάση τις διαχρονικές αξίες της αρχαιοελληνικής σκέψης. Στο πλαίσιο του μαθήματος γίνεται η απαραίτητη επανάληψη και εμβάθυνση στα ήδη γνωστά γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα, αλλά και η διδασκαλία άλλων βασικών γραμματικοσυντακτικών φαινομένων, ώστε οι μαθητές/μαθήτριες να βλέπουν τις γραμματικές και μορφοσυντακτικές δομές σε συγκεκριμένα κειμενικά είδη και να αντιλαμβάνονται

την εξωγλωσσική τους λειτουργία. Αυτό κυρίως επιδιώκεται στο Μάθημα Προσανατολισμού της Α΄ Λυκείου, καθώς και στις Κατευθύνσεις της Β΄ και Γ΄ Λυκείου.